

تاریخچه انستیتو پاستور ایران

«بخش اول»

دکتر مجتبی سرکندی

پیشگفتار

چندی قبل، فرهنگستان زبان فارسی واژه «موسسه» را به جای «انستیتو» انتخاب کرد و تنها موردی که برای آن استثنا قایل شد، «انستیتو پاستور» بود که به احترام لویی پاستور دانشمند و کاشف بزرگ فرانسوی، همچنان به همان نام خوانده می‌شود. اولین انستیتو پاستور در سال ۱۸۸۸ در پاریس افتتاح شد و لویی پاستور به مدیریت آن انتخاب گردید. اکنون در اکثر ممالک دنیا از جمله ایران، انستیتو پاستورها به نام این محقق بزرگ در خدمت بیماران و دردمندان جهان می‌باشند. نام لویی پاستور دانشمند فرانسوی و وجود مجموعه‌ای از انستیتو پاستورها در جهان، همواره انگیزه‌ای بوده تا بخواهیم بدانیم که انستیتو پاستور ایران چگونه شکل گرفت و در مسیر خود چه مراحل را طی کرده است. مجموعه مقالات تاریخچه انستیتو پاستور تلاشی در پاسخ به این سؤال است. سلسله مقالات مذکور در سه بخش:

۱- از ابتدا تا سال ۱۳۲۹

۲- از ۱۳۲۹ تا ۱۳۵۷

۳- از ۱۳۵۷ تاکنون تهیه شده است و هر بخش شامل چند مقاله می‌باشد.

نگارنده در اینجا فرصت را مغتنم شمرده و از تلاش‌ها و مساعدت‌های بی‌دریغ جناب آقای دکتر تقی خانی (ریاست کنونی انستیتو پاستور ایران) و سرکار خانم سوزان بالتازار (Suzanne Baltazard) تشکر و قدردانی به عمل می‌آورد.

* * *

در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ هجری شمسی) یک هیات نمایندگی سیاسی ایرانی که در راس آن محمد علی فروغی و فیروز میرزا نصرت‌الدوله (وزیر امور خارجه وقت و یکی از امضا کنندگان قرارداد ننگین ۱۹۱۹) قرار داشتند، عازم پاریس گردید. علت سفر این گروه را شرکت در کنفرانس صلح پاریس می‌دانند اما ترکیب این هیات با هیات نمایندگی ایران در کنفرانس صلح پاریس و زمان برگزاری کنفرانس متفاوت است. به هر حال، گروهی از پزشکان به نام آن زمان مانند دکتر حسین لقمان ادهم (رییس مدرسه عالی طب)، دکتر حکیم‌الدوله (حسن ادهم، پزشک مخصوص احمد شاه قاجار، وی در کابینه قوام‌السلطنه طی سال ۱۳۰۰ هجری شمسی عهده‌دار وزارت صحیه و امور خیریه گردید) و دکتر محمود خان معتمد (طیب مخصوص عبدالحسین میرزا فرمانفرما) همراه این هیات بودند.

هیات نمایندگی ایران در روز ۲۳ اکتبر ۱۹۱۹ در انستیتو پاستور پاریس با آقای رو (E. Roux) ریاست وقت انستیتو پاستور ملاقات کردند و در همان ملاقات اول اساس و شالوده تأسیس انستیتو پاستور ایران پی‌ریزی گردید.

در ۳۰ ژانویه ۱۹۲۰، پروفیسور رنه لگرو (R. Legroux) رییس دروس عالی انستیتو پاستور پاریس که از طرف آن انستیتو مامور رسیدگی به این امر شده بود، موافقت نامه‌ای را مبنی بر تأسیس انستیتو پاستور ایران با فیروز میرزا نصرت‌الدوله به امضا می‌رساند و بدین ترتیب انستیتو پاستور ایران در شمار یکی از انستیتو پاستورهای جهان درآمد و دکتر ژوزف مسنار (J. Mesnard) به‌عنوان رییس انستیتو پاستور

ایران برگزیده شد، وی در ماه اوت سال ۱۹۲۰ وارد تهران گردید و در یک خانه اجاره‌ای مستقر شد و به ساخت پاره‌ای از واکسن‌های مورد نیاز مردم پرداخت (در آن سال‌ها مردم ایران با قحطی، شیوع بیماری تیفوس، وبا و آبله دست و پنجه نرم می‌کردند). این خانه استیجاری در خیابان استخر واقع بود که با محل کنونی انستیتو پاستور فاصله چندانی نداشت و متعلق به مدبرالدوله سمیعی (یکی از سیاسیون آن زمان) بود که مانند خانه‌های اعیان و بزرگان آن زمان، باغ مصفا و اتاق‌های بسیار بزرگ داشت ولی به‌کار انستیتو پاستور نمی‌خورد و انستیتو پاستور در آغاز تأسیس خود به دشواری در این خانه اجاره‌ای مشغول به‌کار بوده است.

طولی نکشید که عبدالحسین میرزا فرمانفرما (از نخست وزیران عهد مشروطیت و رجال سیاسی) یک هکتار از باغ باصفایی که بخشی از منزل مسکونی او بود و به مناسبت سرسبزی و خرمی باغ اطلس نام داشت را وقف انستیتو پاستور نمود. وی مبلغ ده هزار تومان نیز به‌صورت نقدی پرداخت کرد و دولت هم با تصویب هیات وزیران مبلغ پانزده هزار تومان از خزانه عمومی بر آن افزود و با راهنمایی دکتر مسنار، ساخت انستیتو پاستور آغاز شد (عین وقف نامه فرمانفرما در انستیتو پاستور موجود است و نگارنده رونوشت این وقف نامه را در اختیار دارد).

این بنا که با روش ساختمانی آن زمان با خشت و گل و آجر و شیروانی آهنی به اتمام رسید، شامل ۲۲ اتاق در دو طبقه بود و مدت ۳۰ سال تمام فعالیت‌های متنوع انستیتو پاستور

ایران مانند معاینه بیماران، تشخیص امراض عفونی، شناسایی بیماری‌های شایع و تهیه واکسن‌ها و سرم‌ها در همین آزمایشگاه‌ها صورت می‌پذیرفت. در انتهای باغ انستیتو پاستور نیز آپارتمان قشنگی باسلیقه خاص اروپایی برای سکونت رییس موسسه ساخته بودند و دکتر مسنار در تمام مدت اقامت خود در ایران در این بنا سکونت داشت. این بنا به هنگام ریاست آقای دکتر بالتازار (M. Baltazard) توسعه یافت.

عمر بنای ساختمان انستیتو پاستور در پایان دوران جنگ جهانی دوم و تحولی که در ساختمان سازی پدید آمد، به آخر رسید و بنای جدیدی در سال ۱۳۲۹ هجری شمسی آغاز گردید که به خاطر شرایط سیاسی و اقتصادی آن دوران، متجاوز از هشت سال طول کشید تا به بهره‌برداری برسد. توضیحات کافی در مورد این ساختمان بعداً بیان خواهد شد.

به هنگام ورود دکتر مسنار به ایران، عده‌ای از جوانان پرشور و تحصیلکرده آن زمان دور وی را گرفتند که بعدها منشا خدمات علمی گوناگون گردیدند. آشنایی با چند تن از آنان جالب توجه می‌باشد.

■ **دکتر ابوالقاسم بهرامی:** وی معلم علوم طبیعی مدرسه دارالفنون بود و به زبان فرانسه نیز آشنایی خوبی داشت. او پس از آشنایی با علوم پاستوری، به یاری اولیای مدرسه طب تهران (که در آنجا سمت معلم علوم طبیعی را داشت) امتحان نهایی داد و دیپلم طب گرفت.

■ **ابراهیم الفت حسابی:** جوانی با درایت که اهل ادب فارسی و آشنا به امور اداری و اجتماعی بود و به زبان فرانسه هم تسلط داشت و او به

همکاری دکتر مسنار انتخاب شد و این موسسه نوپنیا را به اتفاق یکدیگر اداره می‌کردند. رساله‌ای به قطع بلند به زبان‌های فرانسه و فارسی به یادگار مانده که در آن فعالیت‌های فنی و اوضاع اداری انستیتو پاستور ایران به تفصیل بیان گردیده است. اگر چه نام نویسنده قسمت فارسی آن مشخص نیست، به تایید بسیاری از دست اندرکاران انستیتو پاستور، این بخش فارسی به قلم آقای ابراهیم الفت حسابی است.

■ **دکتر حسن مشعوف:** وی علاوه بر علم پزشکی از دوره تحصیلی مدرسه حقوق هم استفاده کرد (مدرسه حقوق در بیست و یکم سپتامبر ۱۹۱۹ با ریاست آدولف پرنی فرانسوی، مستشار وزارت عدلیه تشکیل شد و استادان آن مدرسه همگی فرانسوی بودند). دکتر مشعوف به تدریج در مسایل اداری انستیتو پاستور ایران صاحب نظر گردید و به همین مناسبت بعداً به کفالت انستیتو پاستور منصوب شد. دکتر مشعوف پس از طبابت، به مسایل اپیدمیولوژیک علاقه‌مند گردید و سر تا سر کشور را برای یافتن بیماری و با، طاعون، مالاریا و ... زیر پا گذاشت (جالب توجه است که در آن روزگار هنوز در بسیاری از نقاط ایران فقط می‌شد با قاطر مسافرت کرد).

■ **دکتر سیدحسن میردامادی:** در دوران خدمت خود در انستیتو پاستور ایران، بخش واکسن‌های کشته را اداره می‌کرد و بعد از آن به مقام استادی دانشکده پزشکی نایل آمد و صاحب تالیفات و تحقیقات متعددی بود.

■ **پروفسور شمس:** محمد قلی میرزا فرزند لسان، چشم پزشک معروف آن زمان که تحصیل کرده فرانسه بود، وی به اروپا رفت و با مقام

پروفسوری به ایران بازگشت و در این دوران در انستیتو پاستور ایران کار می‌کرد.

■ **دکتر علی محمد ثمری:** وی بعدها استاد دانشگاه و مدیر کل وزارت بهداشت شد.

■ **تیمور دولت‌شاهی:** وی از منسوبان نزدیک دکتر بهرامی بود و سال‌ها به ساخت مایه آبله‌سازی اشتغال داشت.

■ **دکتر فتح‌اله معتمد:** وی که نام پدرش در شمار موسسان انستیتو پاستور ایران ثبت گردیده است، پس از طبابت، خدمت به انستیتو پاستور را یک باره رها کرد و تا آخر عمر در خدمت وزارت بهداشتی بود و به طبابت اشتغال داشت.

■ **پروفسور شمس‌الدین مفیدی و دکتر حسین سهراب:** آنان مدتی در انستیتو پاستور کار کردند ولی بالاخره دانشگاه تهران را به انستیتو پاستور ترجیح دادند.

■ **دکتر احمد نجم‌آبادی و دکتر محمود نجم‌آبادی:** دکتر احمد نجم‌آبادی به اعتبار آن که پدرش قاضی بزرگ دادگستری بود، برای تخصص در زهرشناسی به اروپا رفت و دیگر به انستیتو پاستور بازنگشت و دکتر محمود نجم‌آبادی به تحقیق در تاریخ طب قدیم ایران گرایش پیدا کرد و به قول خود «معلمی دانشکده پزشکی تهران» را برگزید و از انستیتو پاستور رفت.

■ **مرحوم مرشد زاده و دکتر وارطانی:** این دو نفر، هر دو شیمیست بودند و یکی بعد از دیگری از پاریس به تهران آمدند و هر یک مدتی ریاست بخش شیمی این انستیتو را بر عهده گرفتند.

در سال ۱۹۲۵ میلادی، دکتر مسنار پس از پنج سال خدمت در ایران به اروپا بازگشت و

کفالت انستیتو پاستور ایران به دکتر ابوالقاسم بهرامی سپرده شد. در سال ۱۹۲۶ میلادی، دکتر کراندل (J. Kerandel) به‌عنوان جانشین دکتر مسنار به ایران آمد و تا سال ۱۹۳۴ یعنی هشت سال متوالی ریاست انستیتو پاستور ایران را عهده‌دار بود و در بیستم ژانویه ۱۹۳۴ به مرض ذات‌الریه درگذشت و در گورستان مسیحیان تهران (واقع در دولاب) دفن گردید. در این اوقات کفالت انستیتو پاستور ایران به آقای دکتر مشعوف محول شد.

در سپتامبر سال ۱۹۳۵، پروفسور رنه لگرو به ایران آمد و پس از چند ماه همکاری با کارشناسان انستیتو پاستور ایران به پاریس بازگشت. در همین سفر بود که محمود جم مدیرالملک (وی وزیر کشور وقت بود و در آن هنگام صحنه کل مملکتی و موسسات آن جزئی از وزارت کشور محسوب می‌شدند) به آقای لگرو عنوان ریاست افتخاری انستیتو پاستور ایران اعطا کرد.

در سال ۱۹۳۶، آقای لگرو چند ماه به ایران آمد و با همکاران ایرانی خود در انستیتو پاستور کار کرد و در موقع مراجعت به اروپا پیشنهاد نمود که این انستیتو از لحاظ موقعیت و تحکیم مبانی اداری تحت حمایت و نظارت یک شورای عالی قرار گیرد.

اعضای این شورا در آن هنگام عبارت بودند از: محمدعلی فروغی نكاه‌الملک (ریاست شورا)، دکتر محمد حسن لقمان ادهم حکیم‌الدوله (معاونت شورا)، دکتر سعید مالک لقمان‌الملک (عضو شورا) - وی نایب رییس وقت مجلس سنا بود، دکتر علی فلاتی (عضو شورا) - او ریاست صحنه کل مملکتی را در آن هنگام بر عهده داشت، دکتر قاسم غنی (عضو شورا) و مرتضی

قلی بیات صمصام‌الملک (عضو شورا - وی مدیر کل اداره کشاورزی بود).

آقای لگرو هنگام بازگشت به پاریس، امور انستیتو پاستور ایران را بر عهده دکتر ابوالقاسم بهرامی گذاشت و دو تن از اعضای انستیتو را به پاریس دعوت کرد. این دو نفر دکتر صادق مقدم و دکتر مهدی قدسی بودند.

مسافرت آقای لگرو به ایران که قرار بود در سال ۱۹۳۹ میلادی انجام گیرد، به خاطر جنگ جهانی دوم انجام نگرفت و ارتباط این دو انستیتو طی مدت جنگ قطع بود.

این دوران، فرصتی بود تا پایه‌های حقیقی یک انستیتوی علمی و بهداشتی پایه ریزی گردد. در همین دوران، دکتر مهدی ذوالریاستین و پروفیسور صادق مقدم که در انستیتو پاستور مبحث علمی - اقتصادی تخمیرات را فراگرفته بود، به ایران بازگشتند و منشا خدمات گوناگونی برای انستیتو پاستور شدند. در ضمن، عده‌ای از زنان تحصیل کرده [مریم فرید (انشا)، عزت مرعشی، قدسیه صفوی، عذرا قرایی، اقدس پرتویی، فخری فردوس، مریم قاضی‌زاده، دره طباطبایی و ربابه کیانوری (دو نفر آخر بعدها دکتر و جراح شدند)] در این دوران به انستیتو پاستور پیوستند که همگی مشتاق مطالعه و تحقیق بودند و بالاخره در همین هنگام بود که چند تن از محققان به خدمت دائمی انستیتو پاستور درآمدند.

پس از جنگ جهانی دوم به جای آقای لگرو که در آن هنگام نمی‌توانست فرانسه را ترک کند، دانشمند جوانی به نام مارسل بالتازار در ژانویه ۱۹۴۶ با یک هواپیمای نظامی به تهران آمد تا برای ۶ ماه در خدمت انستیتو پاستور ایران باشد

اما سال‌ها ماند. ورود پروفیسور بالتازار سرآغازی بود برای تحول کامل انستیتو پاستور ایران. به هنگام ورود بالتازار به ایران اوضاع انستیتو پاستور رضایت‌بخش نبود. ساختمان آزمایشگاه‌های قدیمی آن غیر قابل تعمیر بود، اسباب و لوازم آزمایشگاهی اغلب فرسوده و لوازم معمولی آزمایشگاهی نیز به قدر کفایت وجود نداشت. پروفیسور بالتازار از هنگام ورود سعی کرد تا از طریق دانشمندانی که به تعالی انستیتو پاستور علاقه داشتند، استمداد بگیرد و مقدمات بنیان‌گذاری ساختمان‌های مورد نیاز را فراهم آورد و در آن زمان با مساعدت دکتر منوچهر اقبال (وزیر وقت بهداشتی) از پروفیسور پاستور والرئ رادو (Pasteur Vallery-Radot)، نوه لویی پاستور، دعوت نمود. هیاتی که پروفیسور پاستور والرئ رادو برای آمدن به ایران انتخاب کرده بود، عبارت بودند از: پروفیسور ژاک ترفوئل (J. Tre'fouel) که ریاست انستیتو پاستور پاریس را بر عهده داشت، پروفیسور رنه لگرو و پروفیسور لاکاسانی (M.A. Lacassagne) که عهده‌دار ریاست بخش رادیوم در انستیتو پاستور پاریس بود. پروفیسور ترفوئل قبل از عزیمت به ایران بیمار شد و بنابراین، به ایران نیامد. هیات مذکور پس از ورود به ایران مامور شدند که یک انستیتوی علمی و بهداشتی مناسب با مقتضیات زمان را پایه‌گذاری کنند و کمیسیونی برای تنظیم طرحی به منظور تجدید نظر در سازمان انستیتو پاستور ایران با حضور دانشمندان فرانسوی منعقد گردید که ریاست آن بر عهده شیخ‌الاطبا دکتر امیر اعلم (بانی شیر و خورشید سرخ ایران آن زمان یا جمعیت هلال احمر کنونی) بود و اعضای

ایرانی آن عبارت بودند از: دکتر مرتضی یزدی (وزیر بهداشتی وقت)، دکتر تقی رضوی (معاونت وقت وزارت بهداشتی)، دکتر منوچهر اقبال (وزیر پست و تلگراف وقت و استاد بیماری‌های عفونی دانشکده پزشکی)، دکتر جواد آشتیانی (استاد بهداشت دانشکده پزشکی تهران).

اساسنامه انستیتو پاستور ایران در تاریخ سوم شهریور ۱۳۲۵ (۲۵ اوت ۱۹۴۶) در جلسه هیات وزیران به ریاست قوام السلطنه، چند ساعت قبل از عزیمت دانشمندان فرانسوی، به تصویب رسید و از روز بعد به اجرا گذارده شد. این اساسنامه مانند موافقت نامه ۲۶ سال قبل مبتنی بر همکاری علمی و بهداشتی دو انستیتو پاستور پاریس و تهران بود. در ضمن، برای انستیتو پاستور ایران استقلال مالی و اداری مطلق قایل گردیدند و این انستیتو تحت حمایت یک شورای عالی قرار گرفته که اعضای آن به مناسب شغل خود و ارتباط با امور انستیتو پاستور انتخاب می‌شدند. ریاست این شورا بر عهده وزیر بهداشتی قرار داشت و بقیه اعضای آن عبارت بودند از: معاون وزارت دارایی، معاون وزارت بهداشتی، رئیس دانشکده پزشکی تهران، یکی از اساتید بیماری‌های عفونی دانشکده پزشکی تهران، یکی از اساتید میکروبی‌شناسی دانشکده پزشکی تهران، دبیر کل شیر و خورشید سرخ سابق (جمعیت هلال احمر)، رئیس انستیتو رازی (به نمایندگی از طرف وزارت کشاورزی)، رئیس انستیتو پارازیتولوژی و مالاریالوژی و بالاخره نماینده خاندان فرمانفرما (واقف انستیتو پاستور ایران).

اساسنامه انستیتو پاستور ایران بر حسب پیشنهاد دانشمندان فرانسوی و تصویب هیات

دولت ایران برای کارکنان این انستیتو خدمت تمام وقت را مقرر داشت و به علاوه، کارمندان این موسسه را برای این که تمام افکار و فعالیت ایشان معروف به امور علمی و بهداشتی گردد، از داشتن هر نوع کار دیگر محروم نمود.

در اساسنامه مذکور کماکان وابستگی انستیتو پاستور ایران با انستیتو پاستور پاریس تایید گردید و حقوق ماهیانه آقای دکتر بالتازار طبق مصوبه هیات وزیران به تایید رسید. در ضمن، گزارش آقای آندره گدار (A. Godard) با باستان شناس سالخورده فرانسوی مبنی بر لزوم تخریب انستیتوی خشت و گلی قدیمی ایران و تامین هزینه ساختمان انستیتوی جدید مورد تایید دولت قرار گرفت و همچنین پیشنهاد خرید لوازم فنی فوری و مفصل‌تر مورد قبول دولت وقت واقع شد.

به اتکای اساسنامه‌ای که برای انستیتو پاستور ایران تدوین گردید و به منظور تسهیل امور اداری این موسسه، دو تصویب نامه، یکی در تکمیل دیگری، در سال ۱۳۲۵ به تصویب هیات وزیران رسید و به موجب آن کارهای جاری انستیتو پاستور به راه افتاد ولی هنوز استقلال مالی و اداری انستیتو صورت قانونی نداشت و باید برای این مقصود اقدام اساسی به عمل آید.

در این هنگام، انستیتو پاستور با پیروی از انستیتو رازی که آیین‌نامه قانونی را با توجه به تجارب و احتیاجات دیرینه خود از تصویب مجلس شورای ملی می‌گذرانید، آیین‌نامه‌ای تدارک دیدند که مجموع حوایج آن‌ها را برطرف می‌ساخت که با یک تبصره پایانی در کنار تبصره‌های متعدد قانون بودجه سال ۱۳۳۹ از تصویب مجلس شورای ملی گذشت و بدان عنوان قطعی قانونی بخشید.

تبصره ۳۱ قانون بودجه سال ۱۳۳۹ - دولت مجاز است برای استقلال اداری و مالی بنگاه انستیتو پاستور بر طبق تشکیلات موسسه رازی موضوع قانون ۱۶ اسفند ۱۳۳۷ آیین‌نامه‌ای تنظیم و پس از تصویب هیات وزیران به مورد اجرا گذارد.

آیین‌نامه‌ای که در انستیتو پاستور تهیه گردیده بود توسط دکتر محمد حسین ادیب (وزیر بهداشتی وقت و رئیس شورای عالی انستیتو پاستور ایران) به هیات وزرا برده شد و در یک جلسه آن به تصویب رسید.

* * *

متن آیین‌نامه قانونی انستیتو پاستور ایران

به موجب تبصره ۳۱ قانون بودجه سال ۱۳۳۹ که استقلال مالی و اداری انستیتو پاستور ایران را قانونی نموده است، هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۳۹/۳/۱۴ آیین‌نامه ذیل را برای اجرای این قانون تصویب می‌نماید.

ماده ۱ - انستیتو پاستور ایران که موظف به فراهم ساختن فرآورده‌های بیولوژیکی و مطالعات علمی درباره بیماری‌های واگیر می‌باشد موسسه مستقلی است و امور آن به وسیله یک شورای عالی اداره می‌شود و رئیس موسسه در مقابل شورا مسئولیت تام دارد.

اعضای شورای عالی انستیتو پاستور عبارتند از:

- ۱- وزیر دربار
- ۲- وزیر بهداشتی (رئیس شورای عالی)
- ۳- معاون ثابت وزارت بهداشتی
- ۴- معاون وزارت دارایی
- ۵- رئیس دانشکده پزشکی
- ۶- استاد بهداشت دانشکده پزشکی

- ۷- استاد بیماری‌های عفونی دانشکده پزشکی
- ۸- استاد باکتریولوژی دانشکده پزشکی
- ۹- رئیس انستیتو رازی به نمایندگی از طرف وزارت کشاورزی
- ۱۰- رئیس انستیتو پارازیتولوژی و مالاریالوژی
- ۱۱- یک نفر نماینده از خاندان فرمانفرما (واقف انستیتو پاستور)

ماده ۲ - به منظور اجرای استقلال اداری انستیتو پاستور، شورای عالی کلیه تصمیمات لازم درباره مسایل اداری و فنی و علمی این انستیتو اتخاذ و مطالعات علمی و فعالیت‌های فنی و توسعه و تغییرات انستیتو را تعیین و انتخاب و ترفیع و برکناری کارکنان آن را تصویب می‌نماید.

تبصره - رئیس انستیتو پاستور مانند سایر اعضای این انستیتو به وسیله شورا از میان اطمینانی که لااقل مدت ده سال در کادر ثابت انستیتو پاستور خدمت کرده باشند، انتخاب می‌شود.

ماده ۳ - برای اجرای استقلال مالی انستیتو پاستور، شورای عالی کلیه تصمیمات مربوط به امور مالی را اتخاذ و بودجه انستیتو پاستور را تهیه و به وزارت دارایی ارسال می‌دارد و تصمیمات مالی مزبور برای حسابداری انستیتو پاستور در حدود مقررات مربوط لازم الاجرا می‌باشد.

بودجه سالیانه انستیتو پاستور ضمن ماده مخصوص در بودجه کل کشور منظور و فقط دارای دو ماده است یکی حقوق و مزایا و دیگری مصارف و این دو ماده در هر موقع توسط شورای عالی قابل تبدیل به یکدیگر بوده و صرفه‌جویی آن به سال بعد منتقل می‌گردد.

شورای عالی انستیتو پاستور در هر موقع می‌تواند طبق تبصره ۴۲ قانون بودجه سال

۱۳۳۸ برای خرید بدون مناقصه تصمیم لازم اتخاذ نماید.

تبصره ۱- رییس حسابداری انستیتو پاستور از میان کارمندان وزارت دارایی با موافقت شورای عالی انستیتو پاستور انتخاب و معرفی خواهد شد.

تبصره ۲- کلیه اسناد هزینه سایر وزارتخانه‌ها ایران مانند اسناد هزینه سایر وزارتخانه‌ها به وسیله ممیز مستقل رسیدگی و صورت حساب ماهیانه آن به اداره کل رسیدگی و تمرکز حساب‌ها فرستاده خواهد شد.

ماده ۴- فرآورده‌های انستیتو پاستور ایران از قبیل واکسن‌ها - محصولات بیولوژیکی، آنتی‌ژن‌ها، سرم‌های مصنوعی و غیره و همچنین فعالیت‌های فنی این انستیتو از قبیل تجزیه‌ها و امتحانات و غیره برای وزارت بهداشتی مجانی است و برای سایر موسسات دولتی و ملی بهایی به قیمت تمام شده از طرف شورا تعیین و عایدات حاصل از این راه به مصرف توسعه انستیتو پاستور خواهد رسید.

ماده ۵- نظر به وضع خاصی که سازمان انستیتو پاستور ایران دارد و نوع کار آن که با ساعات کار اداری تطبیق نمی‌کند و وضعیت کارکنان آن که نباید غیر از خدمت انستیتو پاستور ایران کار دیگری داشته باشند، فوق‌العاده مخصوصی به نام فوق‌العاده انستیتو پاستور برای هر یک از طبقات کارکنان انستیتو پاستور تعیین و پس از تصویب شورای عالی پرداخت خواهد گردید.

ماده ۶- به موجب تصویب نامه شماره ۱۴۴۱۲ مورخ ۱۳۳۸/۷/۱۱ هیات وزیران، پزشکان و سایر کارمندان جدیدالاستخدام این انستیتو پس از تصویب شورای عالی می‌توانند خدمت خارج

از مرکز خود را طبق برنامه مخصوص انستیتو پاستور به وضع غیر مستمر انجام دهند و پرداخت حقوق آن‌ها در تهران یا هر یک از شهرستان‌ها مانعی ندارد.

ماده ۷- انستیتو پاستور ایران به منظور حفظ روابط علمی خود با انستیتو پاستور پاریس مجاز است همه ساله دو نفر از کارکنان خود را که لااقل ۶ سال سابقه خدمت داشته باشند، پس از تصویب شورای عالی به انستیتو پاستور پاریس بفرستد و هزینه سفر و فوق‌العاده روزانه و حقوق و مزایای ایشان را به ارز پرداخت نماید و در مقابل دو نفر از کارشناسان فنی انستیتو پاستور پاریس را که در همان مدت به انستیتو پاستور ایران اعزام و حقوق خود را از انستیتو پاستور پاریس دریافت می‌دارند، بپذیرد.

تبصره - هر گاه موضوع مطالعه مامورین انستیتو پاستور ایران در انستیتو پاستور پاریس موجود نباشد تمام یا قسمتی از ماموریت آن‌ها در جای دیگر خواهد بود.

* * *

امتیازات مالی که در این آیین‌نامه به انستیتو پاستور داده شده کاملاً مغایر سنت‌های دیرینه وزارت دارایی بود و اولیای وزارتخانه مذکور در موقع تنظیم طرح با آن موافق نبودند.

بر مبنای آیین‌نامه قانونی انستیتو پاستور که مصوب هیات وزرا و متکی بر تبصره ۳۱ قانون بودجه سال ۱۳۳۹ بود، پس از مطالعات کافی و مقایسه اوضاع انستیتو پاستور ایران با سایر انستیتوهای مشابه صاحبان تمام مشاغل و مناسب و مقامات علمی، فنی و اداری طبقه‌بندی گردیدند و آن را از تصویب شورای عالی انستیتو پاستور گذراندند. این طبقه‌بندی که در

سی و سومین جلسه شورای عالی انستیتو پاستور در تاریخ بیستم مرداد ماه ۱۳۴۱ به تصویب رسیده است، به قرار ذیل می باشد.

طبقه بندی مشاغل و مناصب کارکنان انستیتو پاستور

۱- کارکنان مدیر شامل:

الف- رؤسای بخش های علمی و فنی یا اداری دارای ۲ درجه می باشند. به علاوه، یک رتبه عالی مخصوص رؤسای بخش های علمی که به پیشنهاد رییس انستیتو و تصویب شورای عالی به ایشان اعطا می شود.
ب- رؤسای آزمایشگاه های علمی و رؤسای قسمت های فنی و اداری با ۳ درجه.
ج- دستیاران علمی و فنی و اداری با یک درجه.
برای وارد شدن به طبقه کارکنان مدیر دو نوع محل خدمت در نظر گرفته شده است.

■ کارآموز علمی و فنی یا اداری.

■ کارورز (دانشجویان دانشگاه در سال های آخر تحصیلی)

۲- کارکنان استاد شامل:

کارمندان فنی آزمایشگاه، کمک مهندس ها، حسابداران، رؤسای کارگزینی، متصدیان اموال، رؤسای دفتر، کتابداران و غیره با ۷ درجه.

۳- کارکنان کارشناس شامل:

کمک آزمایشگاه، رؤسای کارگاه ها، کمک حسابداران، کمک دفترداران، کارپردازان، انبارداران و غیره با ۷ درجه.

۴- کارکنان آزموده شامل:

پزشکیاران آزمایشگاه، سرکارگران، مکانیسین ها، الکتریسیین ها، رانندگان، کمک انبارداران، سرپرستان کارگاه و غیره با ۷ درجه.

۵- کارکنان عادی شامل:

خدمتگزاران آزمایشگاه، کارگران پرورشگاه حیوانات، کارگران، کمک رانندگان، رختشویان، باغبانان، نامه رسانان، پیشخدمت ها، دربانان، نگهبانان و غیره با ۷ درجه.

* * *

آیین نامه امتحان و انتخاب و ترفیع و برکناری کارکنان انستیتو پاستور ایران

۱- امتحان و انتخاب کارکنان مدیر

کارکنان مدیر از میان فارغ التحصیلان جوان دانشگاه و همچنین از دانشجویان سال های آخر دانشگاه انتخاب می شوند. گروه اول به عنوان کارورز و گروه دوم به اسم کارآموز وارد خدمت انستیتو پاستور ایران می گردند و اگر تعداد داوطلبان این خدمات بیش از حاجت انستیتو پاستور باشد، اصول مسابقه در میان ایشان به موقع اجرا گذارده خواهد شد.

عنوان کارورز و کارآموز به کسانی داده می شود که داوطلب خدمت در کادر ثابت انستیتو پاستور گردیده و در امتحان سالانه این خدمت شرکت جسته باشند.

این امتحان عبارت از ترجمه متن علمی از یک رساله یا مقاله بهداشتی خواهد بود که معلوم دارد داوطلب خدمت قدرت استنباط مطلب از متون علمی زبان های خارجی دارد یا نه و او در انتخاب هر زبان علمی که جنبه بین المللی داشته باشد، صاحب اختیار خواهد بود.

امتحان ورودی

معمولاً کارورزان پس از یکی دو سال همکاری با کارشناسان انستیتو پاستور و

به دست آوردن دانشنامه و نگارش پایان نامه تحصیلی در یکی از مباحث علوم پاستوری در صورتی که دلبستگی آنان به این رشته از دانش بشری و اخلاق و آداب پاستورین ها آشکار شده باشد، می توانند در امتحان ورودی کارکنان ثابت شرکت نمایند.

امتحان ورودی برای وارد شدن به طبقه کارکنان مدیر

امتحان کنندگان صاحبان مناصب ذیل می باشند:

۱- رییس انستیتو پاستور ایران

۲- معاون انستیتو پاستور ایران

۳- نماینده انستیتو پاستور پاریس

■ مدت امتحان ده ساعت متوالی با حق یک ساعت استراحت در محل امتحان برای صرف ناهار است.

موضوع امتحان

پنج سؤال از مسائلی که داوطلب در جریان کارهای آینده خود با آن مسائل برخورد خواهد کرد. داوطلب مجاز است برای تنظیم پاسخ سؤال ها به مجموع کتب و مجلات کتابخانه که عموماً به زبان های علمی بین المللی یعنی انگلیسی و فرانسه و آلمانی و روسی است رجوع نماید.

دو سؤال از دانستی های عمومی و بالاخره یک سؤال مربوط به اطلاعات علمی خواهد بود.

پاسخ سؤال ها به زبان فارسی داده می شود ولی داوطلب باید خلاصه ای از پاسخ خود را به زبان فرانسه یا هر زبان علمی دیگری که بدان آشنایی دارد بنگارد. اقسام مختلف کتب لغت فارسی و عربی و سایر زبان های علمی در

کتابخانه انستیتو پاستور موجود و در دسترس امتحان دهندگان می باشد.

مأمورین امتحانات در هنگام تصحیح اوراق امتحان به املائی نویسندگان توجه خواهند نمود و برای اشخاصی که به زبان های متعدد مثلاً انگلیسی و فرانسه و غیره آشنایی داشته باشند مزایایی قایل خواهند شد.

هر گاه داوطلبی از عهده امتحانات برنیاید می تواند در آزمایش سال های بعد شرکت جوید و اگر سه نوبت در امتحانات مردود گشت ناتوانی و ناشایستگی خود را برای خدمت انستیتو پاستور مدلل داشته است.

کسانی که در ایران یا دیگر کشورهای جهان سوابق مطالعات علمی داشته و کارشناس حقیقی شناخته شده اند به علاوه سن و عناوین دانشگاهی ایشان ایجاب می کند که درجه ای بالاتر از دستیاری که نخستین عنوان علمی کارکنان انستیتو پاستور است دارا باشند می توانند از ابتدا به درجات بالاتری نایل شوند مشروط بر این که در موقع مقتضی در امتحانات شرکت جویند و تا زمانی که امتحان نداده اند حقوق درجه پایین تری که سوابقشان مناسب با آن باشد دریافت خواهند داشت.

